

STEHIOMETRIJA KEMIJSKIH REAKCIJA

I. razred

Predmet: Kemija

Profesor: Antonija Jurčič

Škola: Gimnazija Ljubuški

STEHIOMETRIJA KEMIJSKIH REAKCIJA

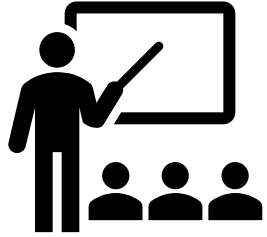
- Stehiometrija kemijskih reakcija proučava odnose množina reakcijskih sastojaka

Što kemičaru treba da bi mogao dobro izvesti kemijsku reakciju!?

Osim temperature, tlaka i odgovarajućeg katalizatora veoma je važno znati odnos množina reaktanata koje valja upotrijebiti u određenoj kemijskoj reakciji – **stehiometriju kemijskih reakcija!**

**Stehiometrija kemijskih reakcija proučava odnose
množina reakcijskih sastojaka.**

STEHIOMETRIJA KEMIJSKIH REAKCIJA

- Stehiometrija kemijskih reakcija temelji se na odnosima između množina tvari koje sudjeluju u kemijskoj reakciji
- Napredovanjem kemijske reakcije smanjuju se množine reaktanata, a povećavaju množine produkata
- Navedene se množine odnose kao omjeri broja jedinki reaktanata i produkata u jediničnoj reakcijskoj pretvorbi

Primjer 1.

- Izračunajte volumen kisika koji nastaje termičkim razlaganjem 7,50 g kalijeva klorata pri normalnim uvjetima.

Termičkim razlaganjem kalijeva klorata osim kisika nastaje i kalijev klorid.

Zadano je:

$$m(\text{KClO}_3) = 7,50 \text{ g}$$

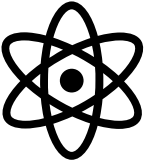
$$t = 0 \text{ }^\circ\text{C}$$

$$p = 101325 \text{ Pa}$$

Traži se:

$$V(\text{O}_2) = ?$$

STEHIOMETRIJA KEMIJSKIH REAKCIJA

Korak 1

Jednadžba kemijske reakcije termičkog razlaganja kalijeva klorata:

Iz jednadžbe kemijske reakcije može se odrediti omjer množine kisika koji u reakciji nastaje i množine kalijeva klorata koji se u reakciji utrošio:

$$n(\text{O}_2) : n(\text{KClO}_3) = 3 : 2$$

Iz dobivenoga omjera može se izračunati množina kisika razvijenog u reakciji:

$$2n(\text{O}_2) = 3n(\text{KClO}_3)$$

$$n(\text{O}_2) = \frac{3}{2}n(\text{KClO}_3)$$

$$n(\text{O}_2) = \frac{3}{2} \cdot \frac{m(\text{KClO}_3)}{M(\text{KClO}_3)}$$

$$n(\text{O}_2) = \frac{3}{2} \cdot \frac{7,50 \text{ g}}{122,55 \text{ g mol}^{-1}}$$

$$n(\text{O}_2) = 0,0918 \text{ mol}$$

Korak 2

Volumen kisika pri normalnim uvjetima je:

$$V(\text{O}_2) = n(\text{O}_2) \cdot V_m$$

$$V(\text{O}_2) = 0,0918 \text{ mol} \cdot 22,4 \text{ dm}^3 \text{ mol}^{-1}$$

$$V(\text{O}_2) = 2,06 \text{ dm}^3$$

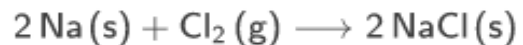
Odgovor: Volumen kisika pri normalnim uvjetima koji nastaje termičkim razlaganjem 7,50 g kalijeva klorata je 2,06 dm³.

MJERODAVNI REAKTANT

- U reakcijskom smjesi može se dogoditi da jednog od reaktanata nema dovoljno u odnosu na množine ostalih sastojaka; tada množina nastalih produkata ovisi upravo o množini tog reaktanata, onda možemo reći da je to **mjerodavni reaktant**, npr.:

Izračunajte masu natrijeva klorida koja teorijski može nastati reakcijom 1,95 g natrija i 3,30 g klora.

Jednadžba kemijske reakcije je:

Zadano je:

$$m(\text{Na}) = 1,95 \text{ g}$$

$$m(\text{Cl}_2) = 3,30 \text{ g}$$

Traži se:

$$m(\text{NaCl}) = ?$$

Korak 1

Za određivanje mjerodavnog (limitirajućeg) reaktanta u reakciji potrebno je izračunati množine reaktanata u reakciji.

$$n(\text{Na}) = \frac{m(\text{Na})}{M(\text{Na})}$$

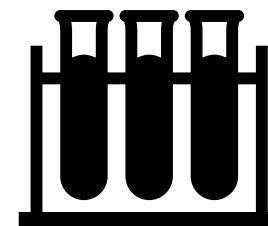
$$n(\text{Na}) = \frac{1,95 \text{ g}}{22,99 \text{ g mol}^{-1}}$$

$$n(\text{Na}) = 0,0848 \text{ mol}$$

$$n(\text{Cl}_2) = \frac{m(\text{Cl}_2)}{M(\text{Cl}_2)}$$

$$n(\text{Cl}_2) = \frac{3,30 \text{ g}}{70,9 \text{ g mol}^{-1}}$$

$$n(\text{Cl}_2) = 0,0465 \text{ mol}$$

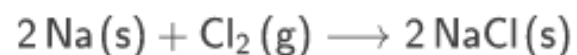

Korak 2

Doseg reakcije, ξ (grč. ksi), odnosno množina jediničnih pretvorbi, definira se kao omjer promjene množine nekoga sudionika u reakciji i njegova stehiometrijskog koeficijenta:

$$\xi = \frac{\Delta n(A)}{\nu(A)}$$

gdje je $\nu(A)$ stehiometrijski koeficijent ispred reaktanta ili produkta A.

$$\nu(\text{Na}) = 2$$

$$\nu(\text{Cl}_2) = 1$$

Prema tomu, dobivene množine reaktanata podijele se s apsolutnim vrijednostima njihovih stehiometrijskih koeficijenata. Na taj se način izračuna doseg reakcije.

$$\xi(\text{za natrij}) = \frac{\Delta n(\text{Na})}{\nu(\text{Na})}$$

$$\xi(\text{za natrij}) = \frac{0,0848 \text{ mol}}{2} = 0,0424 \text{ mol}$$

$$\xi(\text{za klor}) = \frac{\Delta n(\text{Cl}_2)}{\nu(\text{Cl}_2)}$$

$$\xi(\text{za klor}) = \frac{0,0465 \text{ mol}}{1} = 0,0465 \text{ mol}$$

Budući da tvari reagiraju u stalnim omjerima, doseg reakcije ne može biti veći od onoga koji proizlazi iz množine reaktanta kojeg ima najmanje.

Reaktant koji određuje koliko reakcija najdalje može ići zove se mjerodavni ili limitirajući reaktant.

Stoga je mjerodavni reaktant natrij jer je njegov doseg u ovoj reakciji manji od dosega za klor.

Korak 3

Množina natrijeva klorida koji u reakciji nastaje kao produkt stavi se u omjer s množinom mjerodavnog reaktanta, natrija.

$$n(\text{NaCl}) = 2\xi(\text{za natrij}) = 2 \cdot 0,0424 \text{ mol} = 0,0848 \text{ mol}$$

$$m(\text{NaCl}) = n(\text{NaCl}) \cdot M(\text{NaCl}) = 0,0848 \text{ mol} \cdot 58,44 \text{ g mol}^{-1} = 4,96 \text{ g}$$

Odgovor:

Masa natrijeva klorida nastala reakcijom 1,95 g natrija i 3,30 g klora iznosi 4,96 g.

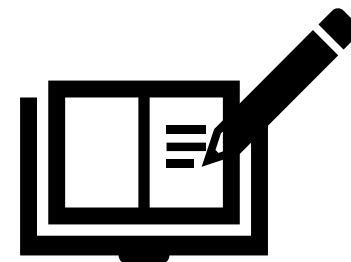

Sada nakon svega što smo naučili, možemo dati potpuniju definiciju kemije:

Kemija je prirodna znanost koja proučava sastav, svojstva i građu tvari, reakcije pojedinih tvari i čimbenike koji utječu na napredovanje kemijskih reakcija te zakonitosti po kojima se reakcije zbivaju!

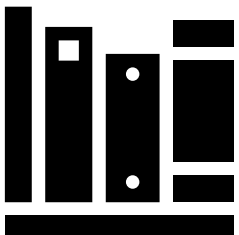
SAMOSTALNI RAD

1. Zagrijavanjem 1,00 g kalijevog klorata nastaju kisik i kalijev klorid. Izračunaj:
  - a) Volumen nastalog kisika pri 101 325 Pa i 0 °C
  - b) Masu kalijevog klorida koji će nastati tijekom reakcije
  - c) Broj molekula kisika koje će nastati tijekom reakcije
2. Reakcijom 5,00 g željeza i 5,00 g sumpora nastaje željezov(II) sulfid. Izračunaj:
  - a) Kojeg reaktanta ima u suvišku
  - b) Masu neiskorištenog reaktanta
  - c) Masu nastalog produkta

LITERATURA

1. Habuš, A., Tomašić, V., (2010), *Opća kemija 1*, Zagreb, Profil
2. Filipović, I., Lipanović, S., (1995), *Opća i anorganska kemija*, Zagreb, Školska knjiga

DRAGI UČENICI

Ovo je zadnja lekcija iz kemije za ovu školsku godinu. Nadam se kako su vam moje prezentacije pomogle kod učenja i da ste uspješno savladali nastavno gradivo iz kemije u ovim izvanrednim okolnostima. Želim vam puno sreće, zdravlja i uspjeha u daljnjem obrazovanju!

Srdačan pozdrav,

Antonija Jurčić

